

مروری بر جنگ دوم تریاک

۵ مرداد ۱۴۰۱ ساعت ۱۱:۴۳

تجار قاچاقچی انگلیسی از طریق تجارت نفرت انگیز تریاک ثروت اندوزی می کردند و صنعت گران طماع انگلیس در بازار وسیع چین منافع سرشاری را به تاراج می بردند و این بود انگیزه اصلی الیگاری سرمایه داری که به نام نامی منافعشان واحدهای نظامی بریتانیا را بین سال های ۱۸۳۹-۱۸۴۲ و ۱۸۵۶-۱۸۵۸ و در ۱۸۶۰ به جنگ در چین فرستادند و مردم صلح جو و آرام این کشور را به قتل رساندند و دست به غارت و چپاول زدند.

چین سال ها تحت استعمار انگلیس قرار داشت. انگلیس در طول دوران استعماری خود بر چین که بعضاً از آن با تسلط نیمه استعماری هم یاد می شود، توانست دو جنگ را با عنوان جنگ اول و دوم تریاک تحمیل کند. در جنگ دوم که موضوع اصلی نوشته پیش رو است، انگلیس توانست مطامع استعماری خود را با تحمیل جنگی دیگر علیه چین گسترش دهد. این کشور که به دنبال راهی برای قانونی کردن تجارت تریاک بود، با بهانه توقیف کشتی متعلق به انگلیس توسط چین، بهانه لازم برای جنگ را به دست آورد و با آغاز جنگ، اهداف و خواسته های خود را تحقق بخشید. در این جنگ انگلیس تنها نبود، بلکه از حمایت جدی برخی از کشورهای غربی از جمله فرانسه برخوردار بود. نحوه جنگ، دلایل آغاز آن و علت مشارکت فرانسه در این جنگ، از جمله موضوعاتی است که در ادامه به آن پرداخته شده است.

جنگ دوم تریاک چگونه آغاز شد؟

دومین جنگ تریاک در سال ۱۸۵۶ آغاز شد، هنگامی که برخی از مقامات چینی، کشتی متهم به دزدی دریایی آرو را که متعلق به انگلیس بود، متوقف کرده و پرچم انگلیس را پاره کردند. واکنش انگلیس در برابر این اقدام، تهدیدی جدی بود. اما این تهدید با بهانه مسموم شدن انگلیسی های ساکن در هنگ کنگ توسط چینی ها به جنگ تبدیل شد. انگلیس مدعی بود که چینی ها شهروندان انگلیسی هنگ کنگ را با آرد آغشته به آرسنیک مسموم کرده اند. در نهایت همین بهانه به حمله نظامی انگلیس علیه چین منجر شد. با آغاز جنگ، بسیاری این جنگ را از لحاظ شکل و محتوا ادامه جنگ اول تریاک دانستند و عده ای هم معتقد بودند این جنگ، برگرفته از جنگ اول تریاک بود و ریشه در برخی از مفاد ناعادلانه معاهده نانچینگ داشت.

این طرز تلقی از معاهده باعث شده بود تا از یک سو مقامات چین و چینی های محلی از مفاد معاهده نانچینگ کینه توزی داشته باشند و بسیاری از مقامات و بازرگانان انگلیس را به اشکال مختلف مورد آزار قرار دهند و از سویی انگلیس هم به دنبال یک راه حل نظامی برای پاسخ به اقدامات چینی ها و گسترش منافع خود بود. این بهانه با حمله به کشتی آرو که متعلق به انگلیس بود

آغاز شد. البته گفته شده است افراد دستگیر شده فروشندهگان تریاک بودند و در راستای منافع انگلیس کار می‌کردند.

در هر صورت این حمله سرآغاز دومین جنگ میان دو کشور با عنوان جنگ دوم تریاک بود. البته بسیاری معتقدند در ماجرای کشتی آرو، از دیدگاه قانونی انگلیسی‌ها در خطا بودند. «همان گونه که لرد دربی Lord Derby در پارلمان پیش از رأی اعتماد یادآور شد، کشتی ساخته شده توسط چینی‌ها، بازداشت شده توسط چینی‌ها، که به چینی‌ها فروخته شده و توسط خود آنها هدایت می‌شود و مالکیت آن نیز به چینی‌ها تعلق دارد. آیا چنین موردی از قانون مصونیت کشتی‌های انگلیسی از اقتدار چینی‌ها برخوردار است؟»^۲

در همین رابطه برخی از نویسندگان و تحلیلگران غربی، با نوشتن مقالاتی تحت عناوین جنگ بریتانیا در چین، جنایات انگلیس در چین، تجارت تریاک و امثال اینها را به مناسبت دومین جنگ تریاک نوشته و عنوان کرده‌اند: تجار قاچاقچی انگلیسی از طریق تجارت نفرت انگیز تریاک ثروت اندوزی می‌کردند و صنعت گران طماع انگلیس در بازار وسیع چین منافع سرشاری را به تاراج می‌بردند و این بود انگیزه اصلی الیگارشی سرمایه‌داری که به نام نامی منافعشان واحدهای نظامی بریتانیا را بین سال‌های ۱۸۳۹-۱۸۴۲ و ۱۸۵۶-۱۸۵۸ و در ۱۸۶۰ به جنگ در چین فرستادند و مردم صلح جو و آرام این کشور را به قتل رساندند و دست به غارت و چپاول زدند. در همین رابطه کسانی چون مارکس و انگلس به چگونگی تدارک مقاومت خلق چین علیه مهاجمان بیگانه نیز پرداخته و نشان داده‌اند که این خیزش مردمی تا چه اندازه جدی بوده است. انگلس در خصوص جنگ چینی‌ها علیه متجاوزین انگلیسی می‌نویسد: این جنگ ملی بود و به هدف حفظ ملت چین بر پا شد.^۳

جنگ دوم چگونه پیش رفت؟

جنگ دوم برخلاف جنگ اول کمی طولانی‌تر بود و تا ۱۸ اکتبر ۱۸۶۰ ادامه یافت و تلفاتی را برای هر دو طرف به بار آورد. با این حال طبق آمار میزان تلفات نیروهای چینی ۴ تا ۱۰ برابر نیروهای غربی بود. مراد از نیروهای غربی کشورهای چینی چون فرانسه و آمریکا است. فرانسه هم در این جنگ به بهانه دستگیری یکی از مبلغان مسیحی-فرانسوی به اتحاد با انگلیس پیوست. فرد مبلغ آگوست چاپلین در گوانگسی بود که خارج از برخی از مناطق مورد توافق چین و فرانسه به تبلیغ پرداخته بود و از این رو طبق قانون چین به مجازات اعدام محکوم شد. بعد از اعدام این فرد فرانسه هم بهانه لازم را به دست آورد و توانست بخش‌هایی از چین را از آن خود نماید.

به طور کلی روند جنگ طی این چند سال به نفع نیروهای غربی بود. چنانچه در مارس ۱۸۵۷، ناوچه‌های توپدار بریتانیایی و فرانسوی، زیر چشمان بیدار روس‌ها و آمریکائی که می‌خواستند از اجساد برجا مانده سهمی ببرند، به روی کانتون آتش گشودند. انجماد دسته‌های درباریان سنتی در امپراتوری چین راه کسب پیشرفت و فن آوری ضروری برای دفاع چین را مسدود کرده بود که نتیجه کلی آن شکست چین بود.^۴ چین بعد از شکست در این جنگ ناچار به امضای عهدنامه تین تسین شد که بر اساس آن، نه بندر دیگر چین به روی تجارت خارجی باز شد و چین بیش از پیش، زیر نفوذ استعمار قرار گرفت.^۵

همچنین مطابق با این عهدنامه مبلغان مسیحی در چین آزادی فعالیت کامل یافتند. گذشته از این، بریتانیایی‌ها موفق شدند حق قانونی فروش تریاک در چین را نیز کسب کنند که بخشی از درآمدهای حاصله از آن صرف پرداخت هزینه‌های دستگاه حکومتیشان در هندوستان می‌شد.^۶

سخن نهایی

تبعات جنگ دوم انگلیس و چین بسیار گسترده‌تر از جنگ اول بود. این جنگ از یک سو باعث تضعیف امپراطوری چین از داخل شد و عملکرد نهادهای حاکم در چین را زیر سؤال برد و از سویی دیگر الهام‌بخش جنبش‌های ضدبیگانگان همچون جنبش بوکسرها شد. جنبش بوکسورها، جنبشی ملی‌گرایانه بود که توانست تهدیداتی جدی را متوجه بیگانگان و استعمارگران بنماید. این جنبش گام مهمی در استقلال رسمی و سیاسی چین در سال‌های بعد بود. با این حال انگلیس و کشورهای غربی هم از این جنگ بهره لازم را بردند. آنها به دنبال گسترش دریچه‌های مرزی بیشتری برای افزایش مبادلات تجاری و اقتصادی خود در سراسر دنیا بودند که با عهدنامه تین تسین و اخذ امتیاز چندین بندر جدید، این دریچه برای آنان گشوده شد.

فهرست منابع

1. Jeffrey A. Miron & Chris Feige, 'THE OPIUM WARS, OPIUM LEGALIZATION, AND OPIUM CONSUMPTION IN CHINA' (۲۰۰۵), NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH, p ۵

کورین اوته روسل، جنگ تریاک: تجاوز قدرت‌های غربی به چین، ترجمه حمید محوی، ص ۱۵، برگرفته از:

<https://ir.mondediplo.com/۲۰۰۴/۱۰/article۴۲۲.html>.

مارکس و انگلس، گزیده نوشته‌ها درباره استعمار، ترجمه حمید محوی پاریس. ژانویه ۲۰۱۹، ص ۲۰، برگرفته از:

http://files.tarikhema.com/pdf/ejtemaee/marks_Tarikhema_org.pdf

کورین اوته روسل، ص ۱۶.

دان ناردو، عصر استعمارگری، ترجمه مهدی حقیقت‌خواه، تهران، نشر ققنوس، ۱۳۸۶، ص ۱۳۵.

همانجا.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/۴۸۸۵۰/تریاک-دوم-جنگ-مروزی>